

SVETI LOVREČ PAZENATIČKI, lijevo: gradska vrata; desno: romaničko-gotička zvonik-kula

samostan Sv. Jurja, a do njega je u XIV. st. sagrađena gotička crkva Sv. Filipa i Jakova.

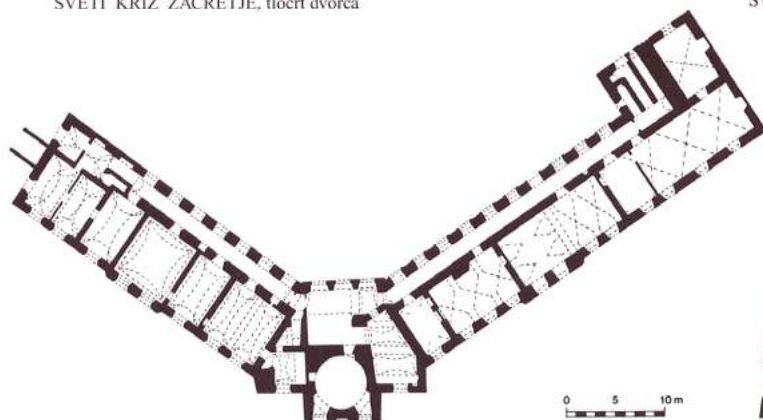
A. Gl.

SVETI JURAJ NA BREGU → LOPATINEC

SVETI KRIŽ → ČIOVO

SVETI KRIŽ ZAČRETJE, selo u Hrvatskome zagorju. Jezgra mu je široka ulica-trg između dviju dominantni — crkve i dvorca. Gotička župna crkva Sv. Križa pregrađivana je u XVIII. st. (sakristija iz 1708; zvonik iz 1734—38; oko 1778. premješteni su ulaz i svetište). U crkvi su barokni bočni oltari i propovjedaonica (oko 1777), gl. klasicistički oltar od sadre (1786), kalez (1620). Gotički reljef »Oplakivanje Krista« (1480—1500) bio je dio nestaloga krilnog oltara. Župni dvor je iz XVIII. st. — Kasnobarokno-klasicistički dvorac sa sklopom gospodarskih zgrada sagrađen je u više etapa do kraja XVIII. st., na rubu brežuljka iznad doline rijeke Krapine. Dva jednokatna krila u obliku otvorenoga slova V efektno su spojena polukulom do koje iz perivoja vode stubi. Dvorac je bio u posjedu porodica Sermage, Schlippenbach i Vranyczany. — U kući S. Jačmenice nalazi se kulturno-zavičajna zbirka (predmeti od neolitika do XX. st.).

SVETI KRIŽ ZAČRETJE, tlocrt dvorca

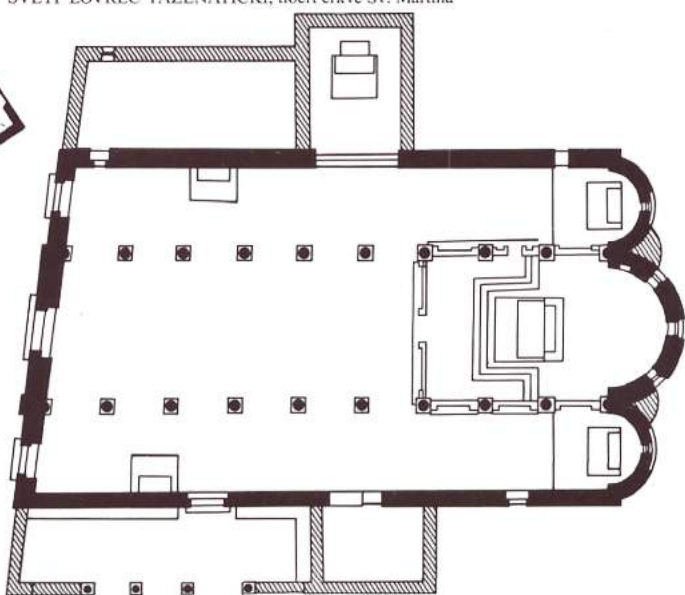
LIT.: GJ. Szabo, Spomenici kotara Krapina i Zlatar, VjHAD, 1913—14, str. 122, 186—188. — Isti, Kroz Hrvatsko Zagorje, Zagreb 1939. — A. Horvat, Gotički reljef »Oplakivanje« iz Začretja, Bulletin JAZU, 1964, 3. — V. Marković, Barokni dvorci Hrvatskog zagorja, Zagreb 1975. — D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja, Ljetopis JAZU, 1978, 78. — A. Horvat, Pregled spomenika kulture područja općine Zabok, Kaj, 1980, 1. — M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. — D. Vukičević-Samaržija, Gotičke crkve Hrvatskog zagorja, Zagreb 1993.

A. Ht.

SVETI LENARD → KOTARI

SVETI LOVREČ (Sveti Lovreč Pazenatički), gradić u Istri. Naselje potječe vjerojatno iz IX. ili X. st. Ovalni tlocrt gradića sa starijim slojem zida (XI. st.) i s dvije glavne koncentrične ulice upućuju na prapov. tradiciju. Između 1304—56. gradić je sjedište venec. vojne vlasti u Istri, a 1356—94. sjedište vojnoga zapovjednika za teritorij J od Mirne (capitano del pasenatico). Iz razdoblja mlet. vlasti potječe noviji krug zidina s djelomično očuvanim kulama četverokutne osnove i gradskim vratima (XIV—XV. st.). — Glavni arhit. spomenik je župna crkva Sv. Martina iz sred. XI. st., trobrodna građevina s tri polukružne apside. Arkaturu nose stupovi s ranoromaničkim kapitelima i snažnim impostima. Krajnja jednostavnost vanjskih zidnih površina pokazuje lokalnu starokršč. tradiciju, pojedini elementi (povišeno začelje) upućuju na ravske utjecaje, a izgled apsida i arhit. dekorativna plastika na ranu romaniku. Ostaci zidnih slika s nizom svetaca u srednjem pojasu sjev. i juž. apsida potječu iz XI. st. Figure su oštro individualizirane; na njima se uz neke otoske značajke pojavljuju biz. svetačka tipologija. Mlađi sloj zidnih slika, koji je nastao pod tal.

SVETI LOVREČ PAZENATIČKI, tlocrt crkve Sv. Martina

SVETI PETAR U ŠUMI, samostan s pročeljem crkve Sv. Petra i Pavla

utjecajem u XVI. st., djelomično pokriva u sjev. apsidi stariji sloj. Crkva posjeduje drveni gotički kip Marije (XIV. st.) i rezbareni poliptih iz XV. st. U gradskoj loži, smještenoj uz južni zid crkve, nalazi se lapidarij s ant., predromaničkim i ranoromaničkim spomenicima. Razdoblju rane romanike pripada bočni zid s jednostavnim tranzenama na prozorima, a romanike jednostavan zvonik današnje grobljanske crkve Sv. Lovre. — Staro se groblje nalazilo ispod zidina na J padini, gdje su vidljivi ostaci crkve Sv. Dorliga s polukružnom izbočenom apsidom (XI. st.). Zidne slike u kapeli Sv. Blaža (XV. st.) pokraj gradskih vrata potječu iz XVI. st. — U blizini grada nalazi se predromanička crkva Sv. Benedikta s apsidom potkovaste osnove (VIII. st.).

SVETI PETAR U ŠUMI, klaustar samostana

LIT.: M. Mirabella Roberti, La chiesa e le mura di San Lorenzo del Pasenatico, Arte del primo millennio, Atti del Convegno di Pavia per lo studio dell'Arte dell'Alto Medio Evo, Torino 1950. — F. Stelè, Umetnost v Primorju, Ljubljana 1960. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — A. Šonje, Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb — Pazin 1982. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. Br. Ma.

SVETI LOVREČ, kapela na lok. Lovreški, na I obali otoka Cresa. Oko ostataka jednobrodne crkve Sv. Lovre iz druge pol. VI. st. nalaze se mnogobrojni površinski ant. i ranosrednjovj. arheološki nalazi i grobovi. U crkvi, koja je jednobrodna građevina s podom od mozaika i izbočenom (izvana poligonalnom) apsidom, kao i oko nje nađeni su kod iskapanja i reambulacija ulomci kamenoga crkv. namještaja s pleternom ornamentikom (sada u Muzejskoj zbirci grada Cresa). Na unutrašnjim se stranama zidova naziru ostaci romaničkih zidnih slika.

LIT.: A. Cella, San Lorenzo al Mare, Pagine istriane, Koper 1913. — B. Fučić, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošnju, Ljetopis JA, 1949, 55, str. 50–52. — A. Mohorovičić, Prilog analizi razvoja historijske arhitekture na otocima Lošnju i Cresu, ibid., 1954, 59, str. 219. — B. Fučić, Apsyrtides, Mali Lošinj 1990, str. 52. Br. Ma.

SVETI MARTIN, dio poljičkoga sela *Podstrane*, *JI* od Splita. U predrim. razdoblju na širem području Podstrane obitava ilir. pleme Pituntina, a Plinije Stariji spominje gradinsko naselje *Pituntium*. Priznavši vlast Rima, postaje dijelom salonitanskoga agera, a plodna polja naseljavaju rimski građani. Na području groblja Javora i Vinina otkriveni su ostaci rim. gospodarstva (villa rustica), ulomci mozaika, dijelovi mlina i tjeska za masline, grobovi, te fragmenti skulpture i keramike. Mnogobrojni epigrafski spomenici spominju visoke rim. dostojanstvenike, namjesnika Liburnije Lucija Artorija Kasta i namjesnika Dalmacije Ausoniusa. Nalaz reljefa ilir. božanstva Silvana potvrđuje suživot ilir. starosjedilaca s rim. doseljenicima. Vjerojatno se na Sv. Martin odnosi podatak Ivana Đakona po kojemu je mlet. dužd Petar Tradenik 839. sklopio mir s hrv. knezom Mislavom »ad locum qui vocatur sancti Martini curtis«. Današnja crkva Sv. Martina na groblju sagrađena je 1895.

LIT.: B. Gabričević, Neobjavljeni natpis iz Podstrane, Poljički zbornik, Zagreb 1968, 1. — J. Medini, Provincia Liburnia, Diadora, 1980, 9. — M. Zaninović, Ausonius vir spectabilis, Prilozi — Dalmacija, 1987. — D. Vlašić, Prošlost Podstrane, Split 1988. R. To.

SVETI MARTIN, selo kraj Našica. Na groblju je crkva Sv. *Martina*, jedina potpuno očuvana templarska crkva u Hrvatskoj. Sagrađena u prvoj pol. XIII. st., ima romanička obilježja: polukružno svetište, oble lukove na pročelju nad vratima i prozorom, male prozore u svetištu i brodu. U svetištu (bačvasto presvođenom) nalazi se ranobarokni oltar; nad brodom je ravni strop. Osebuje su dvije kamene niše u svetištu i kameni grb viteškoga reda u tome vrijednom spomeniku romanike.

LIT.: Radauš, SSS. — P. Cvekan, Franjevci u Abinim Našicama, Našice 1981, str. 123–127. — L. Dobronić, Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj, Rad JAZU, 1984, 406. A. Ht.

SVETI MARTIN NA MURI, selo u Međimurju. Gotička barokizirana župna crkva Sv. *Martina* ima uz poligonalno svetište sakristiju (1777). Mrežasti svod svetišta s 10 figuralnih konzola i s tri zaglavna kamena (Krist, klesarski znak i malteški križ) izveo je Majstor CB 1468. Kameno svetojhranište i sjedala su iz 1467. Uz brod su prigrađene kapele: 1767. južna, 1783. sjeverna (križna osnova). Uz gl. pročelje je zvonik s potporanjima iz 1718. U crkvi su barokna tri oltara (glavni oko 1760, bočni oltari oko 1779. i oko 1784), propovjedaonica, nadgrobna ploča Kregara s grbom (1856). — Barokna kapela Sv. Margarete na Kapelščaku (1755) ima kasnobarokna tri oltara, propovjedaonicu, te kipić, lijepu repliku »Mariae Celensis«. Pozitiv (male orgulje) iz druge pol. XVIII. st. prenesen je u Zagreb (Muzej za umjetnost i obrt).

LIT.: A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju, Zagreb 1956, str. 64–76 i 106–07. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. A. Ht.

SVETI MARTIN POD OKIĆEM, selo SZ od Jastrebarskoga. Župna crkva Sv. *Martina* jednobrodna je građevina. Pred glavnim je pročeljem trijem, ispod kojega je renesansni dovratnik ulaza u crkvu. Ističe se romanički zvonik sa strijelnicama, osmerokutan u gornjem dijelu. Diže se iza svetišta, a ispod njega je sakristija. Crkv. posude je iz XVII. i XVIII. st.

SVETI PETAR ČVRSTEC, selo *JI* od Križevaca. God. 1543. spominje se »novopodignuti kaštel«. Na kružnome je zaravanku jednobrodna crkva Sv. Petra, sagrađena 1821. Pred pročeljem se diže zvonik-kula iz XVI/XVII. st. preostao od starije crkve. Dva oltara iz XVII. st., propovjedaonica (oko 1745), grb iz 1676, sve pavlinski radovi, preneseni su iz Remeta.

LIT.: D. Baričević, Umjetnički spomenici Remeta u drvetu i kamenu, Kaj, 1977, 3–5, str. 112–122. — UTH — Križevci. R.